

Stefan Klemens Bałuk ps. *Starba, Kubuś, Michał Bałucki, Michał Zawistowski* (ur. 15 stycznia 1914 w Warszawie, zm. 30 stycznia, tamże) – polski fotografik, fotoreporter wojenny, jeden z 89 cichociemnych – uczestników powstania warszawskiego, generał brygady Wojska Polskiego w stanie spoczynku.

Życiorys

Syn Władysława Bałuka i Marii Uszyńskiej. W 1933 r. zdał maturę w Rakowicach pod Krakowem, po czym wstąpił ochotniczo do Szkoły Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu, lecz został przedterminowo zwolniony ze względów zdrowotnych po odbyciu trzymiesięcznego kursu. Uzyskał absolutorium w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie. W chwili wybuchu II wojny światowej był na III roku wydziału prawa na Uniwersytecie Warszawskim.

Po ataku Niemiec na Polskę, 6 września 1939 r. zgłosił się ochotniczo do Kadry 9 Batalionu Pancernego w Lublinie, przekształconego w Ośrodek Zapasowy Broni Pancernej nr 2. Z jednostką tą wycofywał się na wschód. Wykonał wówczas, we Lwowie, swoje pierwsze wojenne zdjęcia, przedstawiające budynki zbombardowane przez Luftwaffe. Podczas próby ewakuacji na Węgry aresztowany przez wojska radzieckie, po czym zwolniony; kolejny raz aresztowany w Worochcie, zdołał uciec i następnie przedostać się przez Węgry, Rumunię i Bejrut do Francji (20 grudnia 1939). Został wcielony do formowanego tam Wojska Polskiego – 10 Brygady Kawalerii Pancernej płk. Maczka, następnie 10 Pułku Strzelców Konnych. Po klęsce Francji ewakuowany do Wielkiej Brytanii, służył początkowo w 10. Brygadzie Kawalerii Pancerniej szkolącej się w Szkocji, po czym w maju 1942 r. zgłosił się na Oficerski Kurs Doskonalący Administracji Wojskowej. Pod tą nazwą funkcjonowało szkolenie wywiadowczo-dywersyjne cichociemnych w Szkole Wywiadu w Glasgow. Przeszedł kurs w Polskiej Sekcji Spadochronowej. Złożył przysięgę jako żołnierz AK. W 1943 roku otrzymał awans na podporucznika.

Dwukrotnie, w grudniu 1943 i styczniu 1944 r. podejmowano próby przerzucenia go z bazy we Włoszech do Polski, lecz z powodu uszkodzenia samolotu, a następnie mgły, samolot powracał. W końcu w nocy 9 kwietnia 1944 r. został pomyślnie zrzucony na spadochronie do Polski, w okolice Tłuszcz (operacja lotnicza "Weller 2"). Otrzymał przydział do Wydziału Legalizacji i Techniki Wywiadu Oddziału II Komendy Głównej Armii Krajowej, dowodzonego przez Stanisława Jankowskiego "Agatona" i zajmującego się produkcją fałszywych dokumentów i wywiadem. Specjalnością Stefana Bałuka była mikrofotografia. Robił również wiele zdjęć okupowanej Warszawy, m. in. pomnika Lotnika na placu Unii Lubelskiej z wymalowaną na cokole „kotwicą” - znakiem Polski Walczącej oraz miejsca zamachu na generała SS i Policji Franza Kutscherę w alejach Ujazdowskich. Przed wybuchem powstania warszawskiego sporządził dokumentację fotograficzną niemieckich umocnień w Warszawie.

Walczył w powstaniu warszawskim w plutonie "Agaton" batalionu "Pięść" Zgrupowania "Radosław" na Woli, Starówce i Żoliborzu. Jego dowódca Stanisław Jankowski, dowódca plutonu „Agaton” mawiał o nim, że *„o swoją lajkę i zapas filmów dbał równie jak o stena i magazynki, które dostał w Kampinosie”*. Dokumentował też życie powstańcze na zdjęciach. Jego laboratorium fotograficzne mieściło się w kamienicy przy ul. Chłodnej 20. Uczestniczył w kilku śmiałych wypadach w celu nawiązania łączności, m. in. 13/14 sierpnia przedarł się przez pozycje niemieckie w rejonie Dworca Gdańskiego na Żoliborz, dostarczając kwarce do

radiostacji płk. Niedzielskiemu "Żywicielowi", a następnie do Zgrupowania Kampinos, gdzie wykonał wiele zdjęć.

27 sierpnia przeszedł kanałami z meldunkiem dowódcy Starego Miasta do gen. Tadeusza Bora-Komorowskiego, za co został odznaczony Orderem Virtuti Militari. Otrzymał także, dwukrotnie, Krzyż Walecznych. Powstanie zakończył w stopniu porucznika. Po kapitulacji powstania w niewoli niemieckiej – internowany kolejno w oflagach Lamsdorf oraz Gross-Born, z którego uciekł 27 stycznia 1945. W lutym 1945 r. powrócił do Warszawy.

Po rozpoczęciu sowieckiej okupacji działał w antykomunistycznym ruchu oporu w szeregach Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość, zajmując się tworzeniem dokumentów, jako kierownik Wydziału Legalizacji "Agaton II". 1 listopada 1945 r. aresztowany przez siły bezpieczeństwa, był przesłuchiwany przez oficera MBP Józefa Różańskiego, późniejszego dyrektora departamentu śledczego. W 1946 skazany na 2,5 roku więzienia za uczestnictwo w Armii Krajowej. Zwolniony z więzienia na mocy amnestii z 1947 r. Pracował jako taksówkarz, po czym w 1950 rozpoczął pracę fotografa. Od 1952 r. zatrudniony w Dziale Serwisu Centralnej Agencji Fotograficznej. Był współautorem pierwszego albumu o powstaniu warszawskim „Miasto nieujarzmione”, który ukazał się w 1957 roku. W 1972 r. przeszedł na emeryturę.

Prowadził aktywną działalność kombatancą, m. in. zainicjował budowę pomnika Polskiego Państwa Podziemnego i Armii Krajowej (odsłonięty w 1999 r.), a także pomnika Cichociemnych Spadochroniarzy AK (2013) - oba znajdują się przed Sejmem RP w Warszawie – oraz utworzenia Klubu Kawalerów Orderu Wojennego Virtuti Militari (2001 r.), którego został prezesem.

Autor wielu wystaw i albumów historycznych i krajoznawczych. Wystąpił w filmie dokumentalnym pt. *Cichociemni* z 1989.

Członek Związku Polskich Artystów Fotografików (legitymacja nr 370). Awansowany w stanie spoczynku na kolejne stopnie wojskowe, m. in. w 1999 r. na podpułkownika w stanie spoczynku, a 10 listopada 2006 na stopień generała brygady w stanie spoczynku[9]. Honorowy obywatel Tuszowa Narodowego (2006) i Warszawy (2008). Został członkiem komitetu poparcia Bronisława Komorowskiego przed przyspieszonymi wyborami prezydenckimi 2010. W 2010 roku objął urząd Kanclerza Kapituły Orderu Wojennego Virtuti Militari.

Mieszkał w Warszawie, na Żoliborzu.

Odnaczenia:

Krzyż Srebrny Orderu Wojennego Virtuti Militari, Krzyż Wielki Orderu Odrodzenia Polski – 2014, pośmiertnie, Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski – 2004, Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski – 2000, Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Walecznych – dwukrotnie: 15 i 23 sierpnia 1944, Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami, Krzyż Armii Krajowej, Warszawski Krzyż Powstańczy, Krzyż Narodowego Czynu Zbrojnego, Odznaczenie pamiątkowe 3 DSK, Znak Spadochronowy Armii Krajowej, Odznaka 10 Pułku Strzelców Konnych.

Źródło: Wikipedia